

УДК 343.3/7

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.4.43>

«ЗЛОЧИННИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»: ОГЛЯД ОБ'ЄКТИВНИХ ОЗНАК ЗЛОЧИННОГО ВПЛИВУ

Красницький І.В.,
*кандидат юридичних наук, професор,
директор Навчально-наукового інституту права
та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-5529-7636*

Яремко Г.З.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Інституту права Львівського державного університету
внутрішніх справ
ORCID: 0000-0003-4333-0424*

Красницький І.В., Яремко Г.З. «Злочинний менеджмент»: огляд об'єктивних ознак злочинного впливу.

У статті аналізується система норм про злочинний вплив, а саме кримінально-правова норма про встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК України), а також інші норми, які передбачають окремі способи здійснення злочинного впливу і в яких прямо вживається вказівка на злочинний вплив (ч. 5 ст. 255, ст. 255-2 КК України).

Метою наукового огляду є не просто виокремлення системи норм, які встановлюють відповідальність за злочинний вплив, а власне встановлення співвідношення між ними, а відтак виокремлення правил кримінально-правової кваліфікації, а також визначення ознак об'єктивної сторони злочинного впливу.

У статті злочинний вплив з об'єктивної сторони розглядається як своєрідний «злочинний менеджмент», а саме організація, забезпечення злочинної діяльності особою, яка здійснює злочинний вплив, а також контроль над такою діяльністю.

За результатами аналітичного огляду виокремлено такі основні положення:

1) У КК України міститься система норм про різні способи здійснення злочинного впливу, такі передбачені ч. 5 ст. 255, ст. ст. 255-1, 255-2 КК України.

2) Нормою про встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК України) не охоплюються такі діяння, вчинені суб'єктами злочинного впливу, як: створення, керівництво злочинною організацією (участь у ній), злочинною спільнотою (ч. 5 ст. 255 КК України), а також організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці), якщо вчинено особою, яка здійснює «звичайний» злочинний вплив (ч. 1 ст. 255-2 КК України).

3) Співвідношення між нормами про встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК України) та про створення, керівництво злочинною організацією (участь у ній), злочинною спільнотою, вчинені суб'єктами злочинного впливу (ч. 5 ст. 255 КК України) – це співвідношення загальної та спеціальної норм. За усталеними правилами подолання конкуренції перевага повинна надаватися спеціальній нормі.

4) Співвідношення між нормами про встановлення або поширення злочинного впливу (ч.ч. 1, 3 ст. 255-1 КК України) та нормою про організацію, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) (ч. 1 ст. 255-2 КК України) це співвідношення двох спеціальних норм, які «спеціалізовані» за ознакою суб'єкта, який здійснює злочинний вплив, та за способом вчинення злочинного впливу відповідно. При здійсненні кримінально-правової кваліфікації перевага повинна бути надана тій спеціальній нормі, яка передбачає більш суворе покарання.

Ключові слова: кримінальне законодавство, кримінальна відповідальність, кримінально-правова норма, кримінальне правопорушення, склад кримінального правопорушення, злочинний вплив, злочинна організація, «вор в законі», вдосконалення кримінального законодавства.

Krasnytskyi I.V., Yaremko G.Z. «Criminal management»: an overview of objective signs of criminal influence.

The article analyses the system of provisions on criminal influence, namely, the criminal law provision on the establishment or dissemination of criminal influence (art. 255-1 of the CC of Ukraine), as well as other provisions which provide for certain methods of criminal influence and which explicitly refer to criminal influence (part 5 art. 255, art. 255-2 of the CC of Ukraine).

The purpose of the scientific review is not just to distinguish the system of provisions establishing liability for criminal influence, but to establish the correlation between them, and thus to identify the rules of criminal law qualification, and also to determine the features of actus reus of a criminal influence.

The article considers criminal influence from actus reus as a kind of ‘criminal management’, namely, organisation, provision of criminal activities by a person exercising criminal influence, and control over such activities.

Based on the results of the analytical review, the following main points have been identified:

1) The Criminal Code of Ukraine contains a system of rules on various ways of exercising criminal influence, envisaged in part 5 art. 255, art. 255-1, 255-2 of the CC of Ukraine.

2) The provision on the establishment or dissemination of criminal influence (art. 255-1 of the CC of Ukraine) does not cover such acts committed by criminal offenders of criminal influence as: the creation, management of a criminal organisation (participation in it), criminal community (part 5 art. 255 of the CC of Ukraine), as well as organisation, assistance in conducting or participation in a criminal meeting (gathering), if committed by a person who exercises ‘ordinary’ criminal influence (part 1 art. 255-2 of the CC of Ukraine).

3) The correlation between the provisions on the establishment or dissemination of criminal influence (art. 255-1 of the CC of Ukraine) and the provisions on the creation, management of a criminal organisation (participation in it), a criminal association committed by criminal offenders of criminal influence (part 5 art. 255 of the CC of Ukraine) is the correlation between general and special provisions. According to the established rules of overcoming competition, preference should be given to the special rule.

4) The correlation between the provisions on establishment or dissemination of criminal influence (art. 255-1(1), (3) of the CC of Ukraine) and the provision on organisation, assistance in conducting or participation in a criminal meeting (gathering) (art. 255-2(1) of the CC of Ukraine) is the correlation between two special provisions that are «specialised» on the basis of the criminal offender who exercises criminal influence and the method of criminal influence, respectively. When making criminal law qualification, preference should be given to the special provision which provides for a more severe punishment.

Key words: criminal law, criminal liability, criminal law provision, criminal offence, corpus delicti of a criminal offence, criminal influence, criminal organisation, «thief in law», improvement of criminal law.

Постановка проблеми. Кримінально-правові засоби протидії злочинності повинні бути спрямовані не лише на виконання каральних завдань, але й на випередження вчинення суспільно небезпечних діянь. Вираженням саме превентивної потуги кримінального закону України є відносно нова кримінально-правова заборона про встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК України), а також інші норми, які передбачають окремі способи здійснення злочинного впливу і в яких прямо вживається вказівка на злочинний вплив (ч. 5 ст. 255, ст. 255-2, ст. 255-3 КК України). Адже саме діяння, які становлять зміст злочинного впливу є “невидимим злом”, яке створює сприятливі умови для організованої злочинності, формують кримінальну субкультуру у суспільстві. А тому криміналізація таких діянь є соціально виправданою.

Такі законодавчі новели ставлять необхідність не лише встановлення змісту понять, що вжиті у ній (як от: “поширення”, “встановлення”, “злочинний вплив”, «особа, яка здійснює злочинний вплив» тощо), але й визначення системних зв’язків норм, які передбачають відповідальність за здійснення різних форм злочинного впливу.

Ще на етапі прийняття такої норми, противники криміналізації такого діяння, вказували, що поняття злочинного впливу занадто розмите і дозволить «підминати під статтю» зовсім невинних громадян [4]. Звичайно, невизначеність кримінально-правових понять у нормах несе загрозу правильного та однакового розуміння, а відтак і застосування, таких. І водночас є викликом для кримінально-правової доктрини – запропонувати нормативно обґрунтовані підходи до тлумачення таких понять.

А тому **метою цієї статті** є виокремлення системи норм, які встановлюють відповідальність за злочинний вплив, встановлення співвідношення між ними, визначення ознак об'єктивної сторони злочинного впливу.

Стан теоретичної розробки. Незважаючи на відносну «свіжість» самостійних кримінально-правових заборон щодо здійснення злочинного впливу, все ж є окремі наукові доробки. Так, слід відзначити праці О. Дудорова, Р. Мовчан, [3] Р.Л. Максимовича [6; 10], Р. Марчука [4], У. Терех [9] тощо.

Виклад основних положень. Ч. 1 ст.255-1 КК України вказує на умисне встановлення або поширення в суспільстві злочинного впливу за відсутності ознак, зазначених у ч. 5 статті 255 цього Кодексу. Вочевидь, норма вказує на два альтернативні суспільно небезпечні діяння як ознаку об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, а саме встановлення або поширення злочинного впливу. При цьому норма містить і негативну ознаку, а саме вказує на відсутність ознак, зазначених у ч. 5 ст. 255 КК України. Таке формулювання зобов'язує до внутрішньо-системного аналізу правових норм, аби зрозуміти зміст такого кримінального правопорушення.

Доцільно розпочати із з'ясування так званих негативних ознак, які «виведені» за межі складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 255-1 КК України. Так, ч. 5 ст. 255 КК України фактично передбачає відповідальність за такі діяння: створення злочинної організації; керівництво такою організацією або її структурними частинами; участь у злочинній організації; створення злочинної спільноти, тобто об'єднання двох чи більше злочинних організацій; керівництво такою спільнотою, **якщо такі діяння** вчинені особою, яка здійснює злочинний вплив або є особою, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі» (виділено авторами).

Тобто фактично формулюванням диспозиції в ч. 1 ст. 255-1 КК України законодавець визнає такі вищевказані діяння також видом встановлення або поширення злочинного впливу (якщо вони вчиняються одним із таких суб'єктів, як: особою, яка здійснює злочинний вплив, особою, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі»). Але законодавець «виводить» такі суспільно небезпечні діяння за рамки заборонної норми про встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК України), чим самими встановлює конкуренцію загальної та спеціальної норм (ст. 255-1 України та ч. 5 ст. 255 КК України відповідно).

Тобто ст. 255-1 КК України охоплює інші способи встановлення або поширення злочинного впливу, аніж створення, керівництво злочинної організації (участь у ній), злочинної спільноти, вчинені особою, яка здійснює злочинний (підвищений злочинний) вплив.

Логічно поняття злочинного впливу мало б бути розкрито у ст. 255-1 КК України, яка фактично закріплює загальну норму, а не у спеціальній нормі (ч. 5 ст. 255 КК України). Так, примітка 1 до ст. 255 КК України вказує, що під злочинним впливом у цій статті та статтях 255-1, 255-3 КК слід розуміти будь-які дії особи, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям сприяє, спонукає, координує або здійснює інший вплив на злочинну діяльність, організовує або безпосередньо здійснює розподіл коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на забезпечення такої діяльності.

Така законодавча дефініція розкриває поняття злочинного впливу через дві групи ознак. По-перше, які відносяться до характеристики самої особи (а саме наявність в такої авторитету, інших особистих якостей чи можливостей, завдяки яким вона здійснює вплив на злочинну діяльність). Такі ознаки, визначені у примітці 1 до ст. 255 КК України, дають підстави для висновку про спеціального суб'єкта також і в ст. 255-1 КК України, хоча в диспозиціях частин цієї статті прямої вказівки на ознаки спеціального суб'єкта немає. Однак системне внутрішньогалузеве тлумачення кримінально-правової тканини приводить до виокремлення таких обов'язкових ознак суб'єкта.

Так, у вироку Садгірського районного суду м. Чернівці від 1 травня 2024 року (справа № 722/1455/23), яким особу засуджено, зокрема, за ч. 2 ст. 255-1 КК України, вказано, що авторитет серед засуджених здобувають шляхом порушення режиму відбування покарання (вживання спиртних напоїв, наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи інших одурманюючих засобів; виготовлення, зберігання, придбання, розповсюдження інших заборонених предметів, участь в азартних іграх з метою здобуття матеріальної чи іншої вигоди; вчинення дрібного хуліганства тощо) недотримання інших обов'язків засудженого (порушення розпорядку дня, посягання на права і свободи, честь і гідність інших осіб, невиконання встановлених законодавством вимог адміністрації органів і установ виконання покарань, паління у не відведених для цього місцях, відмова від чергування, порушення локалізації тощо). Зростанню авторитету сприяє також наявність судимостей, зокрема знятих і погашених, а також призначення «положенцем», «смотрящим», «вором в законі» чи їхніми помічниками [2].

Крім авторитету, суб'єкт злочинного впливу, з огляду на законодавчу вказівку, може використовувати інші особисті якості чи можливості. Особисті якості суб'єкта злочинного впливу - це його характерні ознаки, властивості. Фактично це риси його характеру, які можуть бути як позитивними, так і негативними. До них можна віднести організованість, лідерство, ініціативність, комунікабельність, силу волі, вміння завойовувати повагу людей, вміння переконувати, грубість, брехливість, мстивість, жорстокість тощо. Використання можливостей суб'єкта злочинного впливу передбачає використання його внутрішніх сил, ресурсів, сприятливих для цього умов і обставин (наприклад, використання наявних зв'язків у злочинному середовищі, корупційних зв'язків з окремими представниками правоохоронних органів, наявність фінансових можливостей, знярядь і засобів вчинення кримінальних правопорушень) [2].

По-друге, це вказівка на діяння, у яких може полягати злочинний вплив, а саме сприяння, спонукання, координування або здійснення іншого впливу на злочинну діяльність, організація або безпосередній розподіл коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на забезпечення такої діяльності. При цьому, вочевидь, що організація або безпосередній розподіл коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на забезпечення такої діяльності, фактично є формою сприяння злочинній діяльності, а тому таке формулювання лише деталізує діяння, однак не несе самостійного змістовного навантаження. Такого роду діяння, що становлять зміст злочинного впливу, як сприяння, спонукання, координування або здійснення іншого впливу на злочинну діяльність, вчинені особою, яка здійснює злочинний вплив (тобто не «пересічним злочинцем»), за змістом схожі з менеджерськими функціями.

Так, відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови менеджер - це людина, яка відповідає за координацію і контроль над організації праці [1]. Фактично спрощено особа, яка здійснює злочинний вплив» виступає «менеджером» злочинної діяльності, а власне сам склад кримінального правопорушення по злочинний вплив є своєрідним «злочинним менеджментом», управлінням злочинною діяльністю. Звичайно, використання економічних, управлінських термінів для розуміння складу кримінального правопорушення може виступати лише допоміжним засобом для розуміння сутності суспільної небезпеки такого. А тому зворот «злочинний менеджмент» слугує лише узагальненим термінологічним відповідником для наукового-метафоричного розкриття змісту злочинного впливу.

Так, Садгірський районний суд м. Чернівці у вироку від 1 травня 2024 року (справа № 722/1455/23), яким особа була засуджена, зокрема, за ч. 2 ст. 255-1 КК України, в описово-мотивувальній частині, розкриваючи зміст злочинного впливу, вживає термін «злочинна влада», а саме вказує, що така може виявлятися у спонуканні, примусі до виконання доручень ватажка; нав'язуванні злочинських правил (понять) та призначення покарань за їх порушення; організації зустрічей (сходок), реалізації судових функцій, вирішення конфліктів; зборі та розподілі грошових, майнових та інших внесків. Фактично вживання термінологічного звороту «злочинна влада» (який законодавчо не визначений) і вказує на так звані владні, організаційні, управлінські («менеджерські») діяння особи, яка встановлює чи поширює злочинний вплив [2].

Якщо «вставити» поняття злочинного впливу з примітки 1 до ст. 255 КК України до диспозиції ч. 1 ст. 255-1 КК України, то входить, що йдеться про встановлення або поширення у суспільстві дій особи, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям сприяє, спонукає, координує або здійснює інший вплив на злочинну діяльність, організовує або безпосередньо здійснює розподіл коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на забезпе-

чення такої діяльності. Навряд чи лексично коректно говорити про «встановлення певних дій у суспільстві». Можливо, правильніше б вказати про встановлення злочинного впливу у певних сферах суспільного життя або взагалі виключно на злочинний вплив, бо такий сам по собі є діями. Чинне формулювання, з вказівкою на «суспільство», наштовхує на думку, що йдеться про встановлення чи поширення кримінальної ідеології. Фактично ж йдеться про управління, організацію, забезпечення та контроль злочинної діяльності, своєрідний злочинний «менеджмент». Як вказують О.О. Дудоров та Р.О. Мовчан, йдеться не просто про набуття особою певного статусу у злочинній ієрархії (тобто про небезпечний стан особи, а про своєрідну організаційно-управлінську діяльність, що відтворює і розширює злочинну поведінку, є «корисною» для консолідації злочинного середовища [3, с. 158].

Аби краще зрозуміти зміст суспільно небезпечного діяння, потрібно також з'ясувати зміст вжитих у ч. 1 ст. 255-1 КК України вказівок на «встановлення» та «поширення».

Так, відповідно до Академічного тлумачного словника встановлювати означає, зокрема, організувати, здійснювати, налагоджувати, утверджувати, узаконювати що-небудь [8]. Своєю чергою, поширювати означає, зокрема, робити більшим за обсягом, складом, змістом; розвивати; розширити сферу впливу чогось на кого-, що-небудь [8].

Видається, такі законодавчі вказівки на встановлення або поширення лише утруднюють розуміння змісту суспільно небезпечного діяння, а слідом, і доведення, що злочинний вплив був встановлений або поширений. Межі складу кримінального правопорушення, визначеного в ч. 1 ст. 255-1 КК України, не змінилися б якщо б норму викласти, наприклад, так: «Здійснення злочинного впливу за відсутності ознак, зазначених у частині п'ятій статті 255 цього Кодексу».

Окрім цього, необхідно звернути увагу, що Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» від 4 червня 2020 року № 671-IX [7] у кримінальному законі України поряд із нормою про встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК України) появилася норма про організацію, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) (ст. 255-2 КК України). Диспозиція частини 1 цієї статті вказує на організацію або сприяння у проведенні злочинного зібрання (сходки) представників злочинних організацій або організованих груп, або осіб, які здійснюють злочинний вплив, для планування вчинення одного або більше злочинів, матеріального забезпечення чи координації злочинної діяльності, у тому числі розподілу доходів, одержаних злочинним шляхом, або сфер злочинного впливу, а також участь у такому зібранні (сходці), у тому числі з використанням засобів зв'язку.

Очевидно, що мета злочинного зібрання (сходки), а саме планування вчинення одного або більше злочинів, матеріального забезпечення чи координації злочинної діяльності, у тому числі розподілу доходів, одержаних злочинним шляхом, або сфер злочинного впливу, а також участь у такому зібранні (сходці), означає, що таке зібрання є формою сприяння злочинній діяльності, а отже, формою злочинного впливу. На перший погляд, можна припустити, що норма про організацію, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) (ст. 255-2 КК України) є спеціальною нормою про встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК України), оскільки конкретизує спосіб (форму) здійснення злочинного впливу. Однак, диспозиція у ч. 1 ст. 255-2 КК України не встановлює ознак спеціального суб'єкта, на відміну від норми в ч. 1 ст. 255-1 КК України, в якій вказівка на «злочинний вплив» передбачає наявність спеціального суб'єкта, та від норми в ч. 3 ст. 255-1 КК України, в якій наявна пряма вказівка на особу, яка перебуває в статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі». Тобто суб'єкт складу злочину, передбаченого ст. 255-2 КК України – загальний. Ним може виступати, і як, так би мовити, «рядовий» злочинець, так і особа, яка здійснює злочинний вплив.

Тобто співвідношення між нормами про встановлення або поширення злочинного впливу (ч.ч. 1, 3 ст. 255-1 КК України) та нормою про організацію, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) (ч. 1 ст. 255-2 КК України) це співвідношення двох спеціальних норм. Норми, закріплені в ч.ч. 1, 3 ст. 255-1 КК України, «спеціалізовані» за ознакою суб'єкта, який здійснює злочинний вплив. А норма, закріплена в ч. 1 ст. 255-2 КК України, «спеціалізована» за способом вчинення злочинного впливу. За усталеними в науці та правозастосуванні правилами подолання конкуренції при здійсненні кримінально-правової кваліфікації перевага повинна бути надана тій спеціальній нормі, яка передбачає більш суворе покарання [5, с. 424–427].

Так, якщо організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) вчинена особою, яка здійснює «звичайний» злочинний вплив, то вчинене повинне бути кваліфіковане за ч. 1 ст. 255-2 КК України, оскільки санкція останньої (від 7 до 12 років позбавлення волі з конфіскацією майна) більш сувора, ніж в ч. 1 ст. 255-1 КК України (від 7 до 10 років позбавлення волі з конфіскацією майна). У випадку ж якщо організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) вчинена особою, яка перебуває в статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі», то вчинене повинне бути кваліфіковане за ч. 3 ст. 255-1 КК України, оскільки санкція останньої (від 12 до 15 років позбавлення волі з конфіскацією майна) більш сувора, ніж в ч. 1 ст. 255-2 КК України (від 7 до 12 років позбавлення волі з конфіскацією майна).

Отже, з системного аналізу норм, які передбачають відповідальність, зокрема, за здійснення окремих видів злочинного впливу (ч. 5 ст. 255, ст. 255-1, ст. 255-2 КК України), можна зробити висновок що нормою про встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК України) не охоплюються такі діяння, вчинені суб'єктами злочинного впливу, як: створення, керівництво злочинною організацією (участь у ній), злочинною спільнотою (ч. 5 ст. 255, КК України), а також організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці), якщо вчинено особою, яка здійснює «звичайний» злочинний вплив (ч. 1 ст. 255-2 КК України).

Що ж до інших можливих способів здійснення злочинного впливу, то, як вказував *начальник Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України Р. Марчук, такий виражається у тому, що особи, які здійснюють такий вплив, систематично та послідовно не просто схиляють «колег» по злочинному світу продовжувати порушувати закон, а й організують цілі угруповання, шукають спільників з волі, пропагують неписані «злочинські закони», диктують свою лінію поведінки. Вони стають тими самими «провідниками» у злочинний світ [4].*

Аби проілюструвати інші можливі способи здійснення злочинного впливу, доцільно звернутися і до судової практики. Звичайно, така не може виступати «кліше» для виокремлення ознак складу кримінального правопорушення. Однак, аналіз правозастосовних рішень все ж може слугувати не кінцевою, а вихідною точкою для розуміння окремих ознак, в тому числі об'єктивної сторони.

Так, вироком Садгірського районного суду м. Чернівці від 1 травня 2024 року (справа № 722/1455/23) [2] Особа_5 був засуджений, зокрема, за ч. 2 ст. 255-1 КК України. У судовому рішенні вказується, що Особа_5, встановивши та поширивши свій злочинний вплив серед засуджених, виконував такі функції:

- прийняв на себе всю повноту неформальної влади на території виправної колонії;
- розробив загальновизначені правила поведінки у відповідності до «злочинських законів» та забезпечував дотримання їх засудженими;
- забезпечував неухильний контроль за виконанням визначених ним правил та обов'язків засудженими в колонії;
- здійснював збір із засуджених та розподіл коштів, в тому числі і здобутих злочинним шляхом серед засуджених, забезпечував наповнення, так званого «злочинського общака», тобто фонду взаємодопомоги в злочинському середовищі;
- приймав рішення про необхідність забезпечення ув'язнених засобами зв'язку, які заборонені в установах виконання покарань;
- забезпечував постачання на територію установи тютюнових виробів, продуктів харчування та мобільних телефонів, які розподіляв серед засуджених, які вели правильний в його розумінні за злочинськими традиціями спосіб життя;
- вів так звану «бухгалтерію», в якій відображав всі надходження до так званого «злочинського общака», прихід/розхід коштів, продуктів харчування, тютюнових виробів, засобів зв'язку (мобільних телефонів);
- визначав злочинну касту, в якій перебували засуджені, зокрема «мужики», «козли», а також переводив з однієї касти в іншу за вчинення дій, які виходять за межі «злочинської моралі»;
- вирішував спори, які виникали між засудженими з точки зору неписаних кримінальних «законів», «по поняттям», виступаючи в таких випадках в ролі «мирового судді» та визначав обґрунтованість претензій, а також приймав рішення про необхідність покарання винуватця та яким воно буде;
- доводив до засуджених вимоги утримання та визначав до якої касти буде відноситись засуджений [2].

При цьому суд розтлумачує встановлення впливу як формування ієрархічної структури, у якій винний набуває влади над потерпілим (підлеглим, особою нижчого рангу), в результаті він може нав'язувати свою волю всім, хто від нього залежить, роблячи це безпосередньо чи через посередників. Своєю чергою, поширення впливу - залучення нових «підлеглих» до вже існуючої ієрархічної структури кримінальної громади. Для цього можуть застосовуватися методи психологічного впливу, залякування, колективне цькування, загрози, насильство [2].

Вочевидь, що фактично здійснення злочинного впливу на практиці тлумачиться як різні способи організації, управління, координації злочинної діяльності та здійснення контролю над нею. А тому управлінський термін «менеджмент» злочинної діяльності, хоч і не нормативно, однак відображає сутність такої кримінальної протиправної діяльності.

В цілому ж, кримінально-правова протидія злочинному впливу є засобом «розірвати «кругову поруку» криміналітету, позбавивши впливу головних «хранителів» антицінностей [4].

Висновки. За результатами аналітичного огляду можна виокремити такі основні положення:

1) У КК України міститься система норм про різні способи здійснення злочинного впливу, такі передбачені ч. 5 ст. 255, ст. ст. 255-1, 255-2 КК України.

2) Злочинний вплив передбачає організацію, забезпечення злочинної діяльності особою, а також контроль над такою.

3) Нормою про встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК України) не охоплюються такі діяння, вчинені суб'єктами злочинного впливу, як: створення, керівництво злочинною організацією (участь у ній), злочинною спільнотою (ч. 5 ст. 255, КК України), а також організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці), якщо вчинено особою, яка здійснює «звичайний» злочинний вплив (ч. 1 ст. 255-2 КК України).

4) Співвідношення між нормами про встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК України) та про створення, керівництво злочинною організацією (участь у ній), злочинною спільнотою, вчинені суб'єктами злочинного впливу (ч. 5 ст. 255, КК України) – це співвідношення загальної та спеціальної норм. За усталеними правилами подолання конкуренції перевага повинна надаватися спеціальній нормі.

5) Співвідношення між нормами про встановлення або поширення злочинного впливу (ч.ч. 1, 3 ст. 255-1 КК України) та нормою про організацію, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) (ч. 1 ст. 255-2 КК України) це співвідношення двох спеціальних норм, які «спеціалізовані» за ознакою суб'єкта, який здійснює злочинний вплив, та за способом вчинення злочинного впливу відповідно. При здійсненні кримінально-правової кваліфікації перевага повинна бути надана тій спеціальній нормі, яка передбачає більш суворе покарання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник (ВТС) сучасної української мови (Словопедія): веб-сайт. URL: <http://slovopectia.org.ua/93/53404/904668.html> (дата звернення: 01.12.2024).
2. Вирок Садгирського районного суду м. Чернівці від 1 травня 2024 року (справа № 722/1455/23). Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 01.12.2024).
3. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Кримінально-правова протидія діяльності організованих злочинних об'єднань: аналіз законодавчих новел, визначення перспектив. *Правничий часопис Донецького національного університету імені В. Стуса*. 2022. № 2. С. 153–167.
4. Марчук Р. Що стоїть за поширенням злочинного впливу в державі. *Українська правда*. 8 квітня 2021 року. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/04/8/7289412/> (дата звернення: 01.12.2024).
5. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2006. 704 с.
6. Навроцький В.О., Максимович Р.Л. «Розповсюдження» як наскрізне кримінально-правове поняття. *Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 1. С. 35–43.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою: Закон України від 4 червня 2020 року № 671-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-20#Text> (дата звернення: 01.12.2024).

8. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <https://sum.in.ua> (дата звернення: 01.12.2024).
9. Терех У. Кримінальна відповідальність за встановлення або поширення злочинного впливу в Україні в умовах воєнного стану. Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал». 2022. № 6. С. 366–369. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/81> (дата звернення: 01.12.2024).
10. Roman Maksymovych, Igor Paryzkyi, Oleksii Humin, Oksana Panchak, Volodymyr Kantsir. Criminal liability for the establishment or spread of criminal influence in post-Soviet countries (literature review 2011-2021). (Кримінальна відповідальність за встановлення або поширення злочинного впливу в країнах пострадянського простору (огляд літератури: 2011–2021 рр.)). *Cuestiones politicas*. Vol. 40. № 75 (2022). P. 844–854.